

АНОТАЦІЯ

Наумчук К.М. “Механізм державної антикорупційної політики в забезпеченні економічної безпеки України”. – Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю **281 Публічне управління та адміністрування.** – Державний університет «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

В сьогоденних реаліях протидія корупції в державній сфері набула національного значення, адже саме від ефективної антикорупційної політики держави залежить майбутнє нашої країни та благополуччя громадян, адже саме держава – інститут стримування проявів економічної злочинності. У таких умовах зниження рівня проявів корупції не є можливим без комплексного розгляду самої проблеми на усіх можливих ланках державного управління.

Механізми державної антикорупційної політики в забезпеченні економічної безпеки України повинні враховувати особливості соціального, політичного, економічного, правового та інших аспектів реалізації, як в частині усвідомлення руйнівної сили корупції, так і в частині формування дієвих методів її попередження та протидії.

Однак протидія корупції повинна відбуватись послідовно на основі професійно - наукового підходу до розробки та впровадження превентивних, стратегічних та інших державно-управлінських механізмів на всіх державних ланках. Ефективність механізмів державної антикорупційна політика в забезпеченні економічної безпеки повинна враховувати можливі зміни, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі, адаптуватись під них.

Отже, вищевикладений матеріал зумовлює необхідність аналізу наукових джерел, розробки та впровадження рекомендацій щодо

удосконаленню механізму державної антикорупційна політика в забезпеченні економічної безпеки України.

У роботі проаналізовано історичні аспекти розвитку механізмів державної антикорупційної політики в забезпеченні економічної безпеки України в ході якого: виявлено, що явище корупції згадувалось ще в Корані від якого прослідковують подальші витoki корупції у всіх державах світу від середньовіччя до сьогодення; встановлено взаємозв'язок між різними поглядами на трактування сутності корупції у сiх сферах життєдіяльності; уточнено соціальну приналежність, яка зумовлена зловживанням службовим становищем посадових осіб протягом всього існування людства; узагальнено поділ корупційного явища відповідно до основних причин її виникнення, що найчастіше зумовлювались бідністю та неосвіченістю громадян, низькою соціальною культурою, хибним сприйняттям сутності цього явища.

Проаналізовано основні наукові підходи до визначення сутності корупції, визначити чинники, які впливають на її розвиток на основі якого узагальнено механізм державної антикорупційної політики в забезпеченні економічної безпеки – що передбачає комплекс заходів, які спрямовані на розробку і постійну реалізацію різнобічних рішень, які стосуються дотримання основ конституційного ладу, збереження та поновлення процесу суспільного відтворення з метою захисту національних економічних інтересів від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Уточнено суспільний аспект прояву корупції в процесі реалізації державної антикорупційної політики який може проявлятися завдяки особливим вимірам: соціальний, що відображає процес перевищення службовими повноваженнями службових повноважень задля особистого збагачення; політико-економічний, який відображає привласнення посадовою особою майна (економічна складова) в результаті отриманої влади (політична складова); кримінологічний - відображає явище корупції соціальним та економічним значенням; кримінально-правовий - відображає протиправне діяння вчинене посадовими особами задля особистого

збагачення. Це сприяло розгляду корупції не з позиції девіантної позиції окремої особи а як існування суспільних відносин в контексті: опрацювання взаємозалежності масштабів корупції від рівня соціального забезпечення населення; аналізу корупції як соціальної аномалії яка „інтоксикуює“, суспільний організм; становлення корупційних взаємозв'язків як одного з видів соціальної взаємодії, яка сприяє налагодженню своєрідних взаємозв'язків.

Опрацьовано аналіз основних причин виникнення корупції як однієї з загроз економічній безпеці, виявлення впливу зарубіжного досвіду на розвиток державної антикорупційної політики в частині: виокремлення основних причин виникнення та існування корупції; розробки етапів оцінки корупційних ризиків державної сфери та оцінка ймовірності їх настання; пропозиції щодо побудови системного підходу вирішення проблеми досліджуваної проблеми; оцінки ефективності НАБ за 2017-2019 роки які відображали, що в 2019р. було складено 362 акти, що на 33,43% більше ніж в 2017р., проте кількість обвинувальних вироків хоч і зросла до 28 в 2019р., що на 57,14% більше, але співвідношення кількості складених актів до кількості вироків є меншою в значну кількість разів; запропоновано ряд чинників впливу на ефективне впровадження державної антикорупційної політики.

Проведено дослідження щодо виявлення місця євроінтеграційного процесу у попередженні виникнення корупційних явищ в Україні шляхом: виявлення впливу реформування стратегії та процесу публічного управління в Україні на 2016-2020р., яка спрямовувала свої зусилля на модернізацію державної служби; аналізу основних принципів Вашингтонського договору які стосуються забезпечення демократії та захисту прав людини і громадянина; визначення етапів становлення характеру відносин України та Європейського Союзу; дослідження прогресу у виконанні основних 24-х сфер, зазначених угодою про асоціацію; виділення можливих загроз погіршення відносин з Європейським Союзом, що зумовлені проникненням корупції у всі сфери; розробки

пропозицій які сприятимуть збільшенню темпів виконання основних сфер, визначених угодою про асоціацію та зміцненню взаємовідносин.

Опрацьовано корупцію – загрозу національній економічній безпеці через: оцінку взаємозв'язку між рівнем розвитку корупції та суспільними явищами в країні, використовуючи статистичні дані міжнародних рейтингових агентств, а саме: індексу сприйняття корупції, індексу верховенства права, індексу економічної свободи, індексу слабкості та індексу безпеки; виділення основних етапів за допомогою яких відбувається ця оцінка; дослідження впливу корупції на стан розвитку економічної та правової складової суспільних відносин; впровадження статистико-математичного методу для об'єктивної оцінки ситуації.

Проведено дослідження корупції як загрози безпеки країн та регіонів шляхом: дослідження зав'язків між індексом сприйняття корупції та рейтингом найнебезпечніших країн світу, визначення позицій України та групування їх в залежності від зайнятих позицій; оцінки сучасного індексу сприйняття корупції; аналізу критеріїв слабкості та сортування по групах; ранжування країн, враховуючи рейтинг, за індексом сприйняття корупції до рейтингу слабкості країн; аналізу рейтингу країн за рівнем економічної свободи, виділення основних загроз для країн, які потрапили до груп з переважно не вільною економікою та не вільною економікою, розробка пропозицій щодо переходу в кращі групи; динаміки змін індексу економічної свободи України за 2018-2020рр., пошук шляхів підвищення результативності.

Уточнено місце антикорупційної політики в системі забезпечення економічної безпеки України, зокрема: визначено та проаналізовано основні функції гарантування економічної безпеки державою; сформовано пріоритетність виконання функцій; встановлено залежність економічної безпеки від змін ВВП номінального та на душу населення; досліджено динаміку змін номінального ВВП за 2010-2020рр., дослідження основних чинників, які сприяли його збільшенню; аналіз індексу економічної свободи за 2010-2020рр., виділення основних проблемних моментів, які загрожують

економічній безпеці держави; встановлено актуальність забезпечення економічної безпеки; визначено вплив економічної безпеки на подальше функціонування України, її соціальний розвиток, добробут, становлення національної свідомості, ефективне функціонування усіх економічних систем; аналіз аспектів економічної безпеки; досліджено прямий вплив корупції на економічну безпеку держави; наведено та досліджено вплив внутрішніх та зовнішніх загроз на формування економічної безпеки; запропоновані напрями державного розвитку економічної безпеки; розроблено заходи досягнення ефективності при формуванні механізмів підтримки економічної безпеки; визначено основні проблеми які є загрозою національній безпеці; наведено заходи які підтримують розвиток національної безпеки держава.

Ключові слова: держава, корупція, корупційні прояви, публічне управління, протидія корупції, антикорупційна політика держави, корупційний ризик, державне управління, механізми державного управління, безпека, економічна безпека держави.

ABSTRACT

Naumchuk K.M. «Anti-corruption policy of the state.» - Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty **281 Public management and administration.** - Zhytomyr Polytechnic State University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2021.

In today's reality, the fight against corruption in the public sphere has acquired national significance, because the future of our country and the well-being of citizens depend on the effective anti-corruption policy of the state, because the state is an institution to curb economic crime. In such conditions, reducing the level of corruption is not possible without a comprehensive consideration of the problem at all possible levels of government.

Mechanisms of state anti-corruption policy in ensuring the economic security of Ukraine should take into account the peculiarities of social, political, economic, legal and other aspects of implementation, both in terms of awareness of the destructive power of corruption and in terms of developing effective methods to prevent and combat it.

However, the fight against corruption should be consistent on the basis of a professional - scientific approach to the development and implementation of preventive, strategic and other public administration mechanisms at all levels of government. The effectiveness of the mechanisms of state anti-corruption policy in ensuring economic security should take into account possible changes that occur in the internal and external environment, to adapt to them.

Thus, the above material necessitates the analysis of scientific sources, development and implementation of recommendations for improving the mechanism of state anti-corruption policy in ensuring the economic security of Ukraine.

The paper analyzes the historical aspects of the development of mechanisms of state anti-corruption policy in ensuring Ukraine's economic

security, during which: it was found that the phenomenon of corruption was mentioned in the Koran, which traces further sources of corruption in all countries from the Middle Ages to the present; the relationship between different views on the interpretation of the essence of corruption in all spheres of life is established; the social affiliation which is caused by abuse of official position of officials during all existence of mankind is specified; the division of the corruption phenomenon is generalized according to the main reasons of its occurrence, which were most often caused by poverty and ignorance of citizens, low social culture, wrong perception of the essence of this phenomenon.

The main scientific approaches to defining the essence of corruption, to determine the factors influencing its development on the basis of which the mechanism of state anti-corruption policy in ensuring economic security is generalized - which provides a set of measures aimed at developing and order, preservation and renewal of the process of social reproduction in order to protect national economic interests from threats to the internal and external environment.

The social aspect of corruption in the implementation of state anti-corruption policy, which can be manifested through special dimensions: social, which reflects the process of exceeding official authority for personal enrichment; political and economic, which reflects the appropriation of property by an official (economic component) as a result of the obtained power (political component); criminological - reflects the phenomenon of corruption of social and economic significance; criminal law - reflects an illegal act committed by officials for personal gain. This contributed to the consideration of corruption not from the standpoint of the deviant position of the individual but as the existence of social relations in the context of: elaboration of the interdependence of the scale of corruption on the level of social security; analysis of corruption as a social anomaly that "intoxicates" the social organism; formation of corrupt relationships as one of the types of social interaction, which contributes to the establishment of a kind of relationship.

The analysis of the main causes of corruption as one of the threats to economic security, identification of the impact of foreign experience on the

development of state anti-corruption policy in terms of: identification of the main causes of corruption and the existence of corruption; development of stages of assessment of corruption risks of the state sphere and assessment of probability of their occurrence; proposals for building a systematic approach to solving the problem of the researched problem; evaluations of the effectiveness of the NAB for 2017-2019, which reflected that in 2019. 362 acts were drawn up, which is 33.43% more than in 2017, but the number of convictions, although increased to 28 in 2019, which is 57.14% more, but the ratio of the number of acts to the number of sentences is significantly lower number of times; a number of factors influencing the effective implementation of the state anti-corruption policy are proposed.

A study was conducted to identify the place of the European integration process in preventing corruption in Ukraine by: identifying the impact of reforming the strategy and process of public administration in Ukraine for 2016-2020, which focused its efforts on modernizing the civil service; analysis of the basic principles of the Washington Treaty concerning democracy and protection of human and civil rights; determining the stages of formation of the nature of relations between Ukraine and the European Union; study of progress in the implementation of the main 24 areas specified in the association agreement; identification of possible threats to the deterioration of relations with the European Union, due to the penetration of corruption in all areas; development of proposals that will increase the pace of implementation of the main areas defined by the Association Agreement and strengthen relations.

Corruption - a threat to national economic security through: assessment of the relationship between the level of corruption and social phenomena in the country, using statistics from international rating agencies, namely: Corruption Perceptions Index, Rule of Law Index, Economic Freedom Index, Security Index and Weakness Index ; highlighting the main stages through which this assessment takes place; study of the impact of corruption on the state of development of the economic and legal component of public relations;

introduction of statistical and mathematical method for objective assessment of the situation.

A study of corruption as a threat to the security of countries and regions was conducted by: studying the links between the corruption perception index and the ranking of the most dangerous countries in the world, determining the positions of Ukraine and grouping them according to positions; assessments of the current corruption perception index; analysis of weakness criteria and sorting by groups; ranking of countries, taking into account the rating, according to the index of perception of corruption to the rating of weakness of countries; analysis of the ranking of countries by the level of economic freedom, identification of the main threats to countries that fall into groups with predominantly non-free economy and non-free economy, development of proposals for transition to the best groups; dynamics of changes in the index of economic freedom of Ukraine for 2018-2020, finding ways to increase efficiency.

The place of anti-corruption policy in the system of ensuring economic security of Ukraine is specified, in particular: the main functions of guaranteeing economic security by the state are defined and analyzed; the priority of performance of functions is formed; the dependence of economic security on changes in nominal and per capita GDP has been established; the dynamics of changes in nominal GDP for 2010-2020, the study of the main factors that contributed to its increase; analysis of the index of economic freedom for 2010-2020, highlighting the main problematic issues that threaten the economic security of the state; the urgency of ensuring economic security has been established; the influence of economic security on the further functioning of Ukraine, its social development, well-being, formation of national consciousness, effective functioning of all economic systems is determined; analysis of aspects of economic security; the direct impact of corruption on the economic security of the state has been studied; the influence of internal and external threats on the formation of economic security is presented and studied; proposed directions of state development of economic security; developed measures to achieve efficiency in the formation of mechanisms to support economic security;

identified the main problems that threaten national security; measures to support the development of national security of the state are given.

Keywords: *state, corruption, corruption, public administration, anti-corruption, the anti-corruption policy of the state, corruption risk, public administration, mechanisms of public administration, security, the economic security of the state.*

Список публікацій здобувача

Статті у фахових виданнях України, які включені до наукометричних баз:

1. Dragan I.O., Nonik V.V., Kravchuk (Naumchuk) K.M. Impact of corruption activity on state economic policy. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2019. №1(87). С.174-179 (включено до: Google Scholar (США); Index Copernicus (Польща); DOAJ (Directory of Open Access Journals) (Швеція); Ulrich's Periodical Directory; World Cat, BASE (Німеччина), eLibrary. ru (РИНЦ) (Росія)) (заг. обсяг 0,8 д.а., особисто автору належить 0,26 д.а.: досліджено прямий вплив корупції на формування та ефективність реалізації економічної політики держави).

2. Дика О. С., Наумчук К. М. Соціальний аспект розвитку корупції в процесі розвитку державної антикорупційної політики. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №22. С.107-111 (включено до: Index Copernicus (IC); SIS; Google Scholar.) (заг. обсяг 0,59 д.а., особисто автору належить 0,29 д.а.: виокремлено класичні підходи прояву корупції, як явища соціального характеру).

3. Наумчук К.М. Особливості формування та реалізації Державної антикорупційної політики. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 4. С.134-138 (включено до: IndexCopernicus (IC); SIS; GoogleScholar.) (загальний обсяг 0,57 д.а.).

4. Дикий А.П., Наумчук К.М. Місце євроінтеграційного процесу у виявленні корупційних явищ в Україні. Вчені записки таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. 2020. № 5 (31). С.12-16 (включено до Index Copernicus International (Республіка Польща)) (заг. обсяг

0,45 д.а., особисто автору належить 0,23 д.а.: досліджено вплив євроінтеграційного процесу на пришвидшення реалізації антикорупційної політики).

Стаття у науковому періодичному виданні іншої держави:

5. Naumchuk K.M. Analysis of modern factors in influencing the development of anticorruption activities of the state. SOCIOWORLD-SOCIAL Research & Behavioral Sciences. 2021. Vol. 03. Issue 03. P.116-122 (загальний обсяг 0,54 д.а).

Матеріали конференцій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кравчук (Наумчук) К.М. Місце корупційної діяльності в системі публічного управління та адміністрування. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (15–17 травня). Житомир: ЖДТУ, 2019. 1008 с. С.669. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/15-publichne-upravlinnya-.pdf>. (заг. обсяг 0,13 д.а.).

7. Драган І.О., Наумчук К.М. Вплив корупційної діяльності на економічну політику держави. Публічне управління та адміністрування на сучасному етапі державотворення [Електронне видання]: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 24 жовтня 2019 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 160 с. С. 26-28. URL:<https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/1f30b2f91b4124794d5ae43544042092.pdf>(заг. обсяг 0,16 д.а., особисто автору належить 0,08 д.а.: досліджено вплив ефективності публічного управління на формування та розвиток економічної політики держави).

8. Дикий А.П., Наумчук К.М. Соціальні прояви розвитку корупції в процесі становлення державної антикорупційної політики. Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 19 листопада 2019 р. – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. 368 с. С. 131-133 (заг. обсяг 0,15 д.а., особисто автору належить 0,075 д.а.: встановлено вплив соціуму на усвідомлення корупції та формування ефективної антикорупційної політики).

9. Наумчук К.М. Формування та реалізації державної антикорупційної політики та її особливості. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 грудня 2019 р.) Полтава : ПДАА, 2019. с. 204. С. 200-203 (заг.обсяг 0,15 д.а.)

10. Наумчук К.М., Дембіцький Н.В. Аспекти реалізації державної антикорупційної політики. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 грудня 2019 р.) Полтава : ПДАА, 2019. с. 204. С. 192-197 (заг. обсяг 0,25 д.а., особисто автору належить 0,12 д.а.: запропоновано основні механізми удосконалення антикорупційної політики держави)

11. Наумчук К.М. Формування та реалізації антикорупційної політики держави, як інструмент підвищення ефективності управління. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Стратегічні пріоритети розвитку економіки, обліку, фінансів та права в Україні та світі”(23 січня 2020 р.) - Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 2. с. 59. С. 35-37 (заг.обсяг 0,11 д.а.)

12. Наумчук К.М. Вплив суспільства на напрями антикорупційних відносин як елементу державного управління. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки 11-15 травня 2020 року С. 785 (заг.обсяг 0,11 д.а.)

13. Наумчук К.М. Місце Євроінтеграційного процесу у виявленні корупційних явищ в Україні. Збірник матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. інт.-конф., 24 листопада 2020 р.. – К.: КУБГ, 2020. с. 472 С. 198-201 (заг.обсяг 0,18 д.а.)